

6. Коляструк О.А. Історія повсякденності як об'єкт історичного дослідження: історіографічний і методологічний аспекти. – Х., 2008. – С. 4.
7. Куточок здоров'я // Жінка. – 1966. – № 4; Куточок здоров'я // Радянська жінка. – 1966. – № 5. – С. 28; Куточок здоров'я // Радянська жінка. – 1966. – № 12. – С. 26; Куточок здоров'я // Радянська жінка. – 1968. – № 1. – С. 28; Куточок здоров'я // Радянська жінка. – 1970. – № 2. – С. 26.
8. Любити важко / Відкритий урок для батьків // Радянська жінка. – 1980. – № 3. – С. 27; Бюджет сім'ї і діти / Відкритий урок для батьків // Радянська жінка. – 1980. – № 10. – С. 25; У дітях повторюємося / Відкритий урок для батьків // Радянська жінка. – 1980. – № 12. – С. 24.
9. Народное хозяйство СССР в 1980 году. – М. – 1981. – С. 38.
10. На теми моралі // Радянська жінка. – 1968. – № 3. – С. 21.
11. Пізнай радість / Університет батьків // Радянська жінка. – 1968. – № 4. – С. 17; Університет батьків // Радянська жінка. – 1970. – № 2. – С. 22.
12. Чекаємо захоплюючих поєдинків // Радянська жінка. – 1980. – № 7. – С. 3.
13. Як здивувати дружину / Школа молодій господині... господаря // Радянська жінка. – 1979. – № 3. – С. 28-29.

Токаленко П.О.

аспірант,

Херсонський національний технічний університет

РОСІЙСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА У РОКИ ПЕРШОЇ РОСІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Активна роль православної церкви у подіях Першої російської революції пояснюється прагненням до збереження монархічних цінностей у суспільстві, які склалися на протязі декількох століть. Православне духовництво, традиційно, спиралось на підтримку монархії Російської імперії, і тому, коли на початку ХХ століття, ця система опинилася у становищі зовнішньої та внутрішньої кризи, церква була вимушена стати до лав контрреволюційних сил та розпочати боротьбу за «спасіння душ» нерозумної пастви. Єдність церкви в умовах зростаючого соціального напруження сприяла революційній поразці, однак це не зберегло церковну систему, яка поступово почала змінюватись під тиском соціального руху за духовне оновлення суспільства.

Треба зауважити, що підтримка православною цервою влади сприяла падінню авторитету церкви серед інтелектуальної еліти Російської імперії ще у ХІХ столітті, коли вона остаточно сформувалась під впливом філософських та політичних суперечок слов'янофілів та західників. На об'єднанні церкви з владою акцентували увагу й революційні політичні партії. Так, у листівки № 14 1905 року Центрального комітету соціал-революційної партії йшлося про всю історію православної церкви від її початку, коли вона була чистою у духовному розумінні, та як її спаплюжено політикою, після чого вона припинила бути справжнім православним християнським мірилом. Цей злочин проти

духовності цілого народу закидався російському цареві Івану Грозному, за часів якого церква опинилася під потужним царським впливом [1, арк. 69].

Антирелігійні настрої на початку ХХ століття поділяли не тільки світські інтелігенти, а й майбутні священики. Митрополит Веніамін (Федченков) згадував про поширений погляд, ніби всі семінаристи, а тим більше їхні вчителі – безбожники. Викладачі духовних навчальних закладів відзначали «мертвичину» семінарської науки «з її деспотичним монастирсько-поліційним режимом», котрий виховував священиків-найманців, які ненавиділи церкву, богослов'я та все, що було з цим пов'язане. «Хіба ж я не знаю, що Бога немає», – писав Сергій Булгаков згадуючи свої роки навчання у духовній семінарії [2, с. 107].

Про вихованців духовних семінарій у 1907 році газета «Русское Знамя» писала: «Наши семинарии и академии выпускают людей не только равнодушно относящихся к нашим религиозным верованиям, но и открыто не признающих догматов церкви, на которых зиждется наше православное учение. Молодые семинаристы издеваются над таинствами и обрядами и цинично говорят о том, что составляет «святая святых» каждого верующего христианина. Воспитанные в семьях кастового сословия, они смотрят на церковь только как на средство и источник материального благополучия» [3, с. 222].

Негативно характеризували православне духівництво й представники влади. Так, помічник начальника херсонського Головного жандармського управління по Єлисаветградському та Олександрівському повітах штабс-капітан Дремлюга писав: «Православное духовенство Елисаветградского и Александровского уездов, в нравственном отношении представляется весьма печальным и отрядные исключения в среде его встречаются весьма редко. Поглощенное страстью к наживе, чувственно, в большинстве грубое невежественное, часто нетрезвое и до дерзости требовательное сельское духовенство, скорее вредно влияет на паству и тем ослабляет религиозность населения и является главной причиной увеличения сект и уклонения в них крестьян. В этом отношении православное духовенство составляет противоположность с духовенством других исповеданий, которое как по отношению с паствой так и по политическому и нравственному своему влиянию не оставляет желать ничего лучшего» [4, с. 13].

Треба згадати і про хабарництво, яке було дуже поширеним явищем серед представників російської православної церкви. Особливо в місцях, де були поширенні інші християнські течії, представники яких, за те щоб справляти власні служби, мали сплачувати певні «дотації до жалування» православному духівництву, щоб воно не попереджало владу про наявність шкідливої духовної діяльності певних осіб [5, с. 61]. Це свідчить, про відсутність конфронтації між церквами та конфесіями у боротьбі за «душі мирян», якщо є певні матеріальні домовленості. Наявність коштів у протестантських общин, взагалі робило їх невидимими і для церкви, і для влади.

Відомо, що православна церква офіційно зверталася до мирян з метою стабілізації політичної ситуації в державі та, навіть, фінансувала друк звернень до народу за власний кошт [6, арк. 8]. Крім того, на початку ХХ століття,

православна церква вперше визнала факт своєї внутрішньої кризи: «Среди нас есть худые люди, которые много зла делают. Они обращаются к насилию с подменными письмами» [6, арк. 93] – писала міська управа міста Олександрівськ Єкатеринославської губернії, маючи на увазі й православних священників, відкрито підтримуючих насилля на вулицях міста.

У роки Першої російської революції, православна церква, звичайно, відстоювала монархічні позиції, активно підтримуючи імперську контрреволюційну політику, іншими словами взявши під протекторат владне насилля, бо вбивство під протекторатом церкви, це не вбивство взагалі, а «священне дійство та духовний порятунок». Період активізації антиреволюційної діяльності духівництва припав на кінець 1905 року, коли православні священники, з одного боку закликали паству до послуху та покірності до «богообраної» влади, а з іншого підштовхували монархічні сили до крайньої жорстокості [7, с. 2-3].

Зниженню авторитету православної церкви сприяв й союз з чорносотенним рухом. Волинський єпископ Анатолій заявляв: «Церква – інститут войовничий і вона повинна діяти спільно з союзом руського народу» [8, с. 59].

Неодноразово православні священники виступали захисниками в суді тих, хто вбивав та грабував ліберальну спільноту заради єдиної мети – збереження монархічної системи в Російській імперії [9, с. 4]. Революціонери відмовлялися від послуг останньої сповіді перед стратою, тим самим виказуючи своє невдоволення до духівництва [10, с. 298].

Це, звичайно, сприяло на початку ХХ століття масовому переходу православних християн у інші християнські конфесії, такі як баптизм чи старовірство. Хоча, офіційно, згідно з церковною документацією та статистичними даними значна частина «нових християн» залишалась у православному лоні [11, с. 82]. Активна підтримка православною церквою промонархічних сил під час першої російської революції стало наслідком не тільки зміни християнської лояльності до православ'я серед молоді, а й взагалі втрата віри в Бога [12, с. 169].

До того ж серед інтелігенції все більш ставала популярною антирелігійна література. Так відомо, що всі книговидавці міста Миколаєва під тиском влади відмовилися закупати та розповсюджувати харківську драму у 5-ти діях «Дурные пастыри» [13, арк. 7].

Таким чином, можна стверджувати, що православний інститут в Російській імперії остаточно втратив довіру частини населення, відкрито зайнявши антиреволюційну позицію. Для інтелігенції церква стала синонімом царизму, який ототожнювався з деспотичним правлінням. Невипадково образ православного попа асоціювався з політикою терору у роки реакції для ліберальної та радикальної революційно-налаштованої інтелігенції. Саме ж православ'я, замісто того щоб об'єднати всіх віруючих у єдиний християнський організм, стало причиною розколу суспільства на прихильників та критиків православної ідеології.

Список використаних джерел:

1. Державний архів Одеської області, ф-р. 745. – Оп. 1. – Спр. 1.
2. Савченко С.В. «Заблудла» та «вірна» паства очима православних місіонерів Півдня України початку ХХ ст. (За матеріалами «Екатинославських Епархиальних ведомостей») // Український історичний журнал. – 2010. – № 1. – С. 107-128.
3. Климаков Ю. С кем была «Чёрная сотня»? // Молодая гвардия. – 1998. – № 9. – С. 219-240.
4. Лохматова А.І. Православне духовенство, релігія і церква в житті селянства другої половини ХІХ ст. // Культурологічний вісник. – Запоріжжя. – 2003. – № 11. – С. 9-15.
5. Таранець С.В. Старобрядці й «культура» хабарництва в Росії // Український історичний журнал. – 2011. – № 2. – С. 50-65.
6. Державний архів Запорозької області, ф-р. 2. – Оп. 1. – Спр. 231.
7. Марьянов Б. На гребне революционной волны // Наука и религия. – 1985. – № 12. – С. 2-3.
8. Савчин М.С. Правомонархічні організації в Росії / Наукові праці з питань політичної історії. – 1991. – Вип. № 169. – С. 54-60.
9. Новости Одессы. – 1907. – 23 октября. – № 2. – С. 4.
10. Ушеревич С. Кривавий смерч / С. Ушеревич. – Х., 1932. – 463 с.
11. Зырянов П.Н. Православия церков в борьбе с революцией 1905-1907 гг. / П.Н. Зырянов. – М., 1984. – 224 с.
12. Борисенко М.В. Влияние опыта Первой российской революции на формирование общественного облика российского студенчества в межреволюционный период (1907-1917 гг.) / М.В. Борисенко. Сборник научных трудов [Новое о революции 1905-1907 гг.], Л. – 1989. – 200 с.
13. Державний архів Миколаївської області, ф-р. 231. – Оп. 1. – Спр. 4043.

Хлапоніна О.Р.*студентка,**Коледж Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича***РОЗВИТОК МАТЕМАТИКИ НА РУСІ ЯК НАУКИ**

Математика є однією із старовинних наук, яка вивчає не матеріальні предмети, а методи дослідження і структурні властивості об'єкту дослідження, що дозволяють застосовувати до нього певні операції (додавання, диференціювання та ін.) [1, с. 173].

У слов'ян, як і у всіх інших народів, першим вчителем математики було саме життя і побутова практика. Про рівень математичних знань слов'ян у І–ІІ ст. н.е. свідчить грошовий обіг, який здійснювався з використанням римської срібної монети. Про астрономічні знання, які ґрунтуються на математичних знаннях і навичках, свідчить давньослов'янський календар, знайдений на території с. Ромашки на Київщині. Цей календар датується ІV–V ст. н.е., його нанесено у вигляді орнаменту на стінки великого глечика. Ним охоплювався період з 1 квітня до 6 серпня і відображався своєрідний розклад сільськогосподарського циклу. Основними зафіксованими датами в